

Ankara Sohbetleri'nin bu haftaki konuğu PETFORM Başkanı Orhan Duran:

'Petrol arama ve üretiminde gerçek yatırımcının önü açılacak'

Petrol Platformu Derneği Başkanı Orhan Duran, yeni Petrol Kanunu'nun bazı cazibeler getirdiğini belirterek, kanunun gerçek yatırımcının önünü açan ve daha fazla sondaj durumunu yaratan bir kanun olduğunu söyledi.

Canan SAKARYA
ANKARA

Petrol Platformu Derneği (PETFORM) Başkanı Orhan Duran, yeni Petrol Kanunu ile ruhsat alıp uzun yıllar hiçbir yatırım yapmayan başka bir deyişle 'çantacı' olarak nitelendirilen kesimlerin sektörden ayıklanmasına yönelik önemli bir adım atıldığını belirterek, "Petrol arama ve üretimine gerçekten yatırım yapacak, belli finansal güce, bilgi birikimine sahip şirketlerin önü açılacak" dedi.

TPAO'nun verimli, dinamik, hızla karar alabilen, esnek bir yapıya kavuşturulması gerektiğini kaydeden Duran, bunun için TPAO hisselerinin belli bir bölümünün THY'de olduğu gibi halka arz edileceği bir modeli doğru bulduklarını belirtti. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın üzerinde çalıştığı Doğalgaz Piyasası Kanunu'na ilişkin de değerlendirmelerde bulunan Duran, öncelikle sektörde rekabetçi bir yapının sağlanması gerektiğine vurgu yaptı. Ankara Sohbetleri'ne konuk olan PETFORM Başkanı Duran, 59 yılın ardından değişen yeni Petrol Kanunu'na ilişkin olarak Ankara Temsilcimiz Ferit B. Parlak ile arkadaşımız Canan Sakarya'nın sorularını yanıtladı.

> Yeni Petrol Kanunu beklentilerinizi ne ölçüde karşılıyor?

6326 Sayılı Kanun'un içerisinde, piyasa kanunları, yani petrol piyasası, doğalgaz piyasası, LPG piyasası kanunları çıktığı için bu kanunun hukuki anlamda günün şartlarına adapte edilmesi gerekiyordu ve 6491 Sayılı Kanun ile bu durum sağlandı. Yeni kanunda ruhsatlar ve sürelerle ilgili değişiklikler var. Ruhsat süreleri kara alanlarında 5+2+2 yıl olarak, denizlerde ise 8+3+3 yıl olarak düzenlendi. Başvuru sırasında ruhsat sahipliğini hak eden şirketler, sundukları yatırım programı çerçevesinde bunun yüzde 2'si kadar bir oranı kara alanlarında teminat olarak yatıracaklar. Bu oran denizlerde yüzde 1 olacak. Bu yeni bir olay, ruhsat alıp da uzun yıllar hiçbir yatırım yapmayan, başka bir deyişle çantacı olarak nitelenen kesimlerin bir şekilde elimine edilmesini amaçlayan bir düzenleme. Petrol arama ve üretimine gerçekten yatırım yapacak, belli finansal güce, bilgi birikimine sahip olan şirketlerin önünü açacak önemli bir değişiklik. Alınan ruhsatla ilgili ilk 5 yıllık dönem ve 2'ser yıllık dönemlerde uzatmalar için birer kuyu açma zorunluluğunu getirildi.

> Bu durum ne getirecek?

Her şeyden önce gerçek yatırımcıların önünü açtı, daha fazla sondaj yapma fırsatını getirdi. Bu sondaj noktalarını da çok disiplinli olarak tanımlayıp, iyi noktaları belirleyebilirsek, daha fazla keşif olasılığını gündeme getirmiş oluruz.

> Getirilen teşvikler yatırımcıyı çekmekte ne kadar etkili olur?

Tesvikli Bakanlar Kurulu belirleyecek, yerli ya da yabancı, özel ya da kamu petrol arama faaliyetlerinin yürütüldüğü bölgelerde belirlenen teşviklerden yararlanma imkanını getiriyor. Bu da Türkiye'deki petrol aramacılığını pozitif etkileyecek bir unsur.

> Vergi oranı Meclis'te % 55'ten % 40'a çekildi. Bu değişikliğin olumsuz etkisi olur mu?

Eski kanunda vergi üst tavanı yüzde 55'ti. Bu oran ilk taslakta yüzde 40'a çekildi. Enerji Komis-

>> DURAN'ın dikkat çektikleri

Ferit B. PARLAK
ferit.parlak@dunya.com

Petrol Platformu üyeleri ile yaklaşık 6 yıl önce, petrol varil fiyatının 140 doları aştığı günlerde yaptığımız toplantıda, "Türki-

ye'de petrol var mı?" sorusuna cevap aramıştık. O toplantıda Turcas'tan Batu Aksoy, Shell'den Nusret Cömert, Güney Yıldızı'ndan Ecnev Sayer, "4-5 yıl içerisinde ihtiyacın yüzde 30'unu karşılayabilecek rezervlere ulaşabiliriz. Ama bu rezervlere

ulaşabilmek için 40 milyar dolarlık yatırım gerekiyor" görüşünde birleşmişlerdi. Konuşmaları şöyle özetlemiştik: "Türkiye'de petrol var. Ancak bu rezervlere ulaşabilmek, milyarlarca dolarlık kaynak gerekiyor. Yatırım yapacak yerli ve yabancı ser-

maye ise olaya ticari bakıp, kanunlardaki boşlukların giderilmesini bekliyor." Yatırımlar için gerekli sermayenin önünü açacak yasa geçtiğimiz haftalarda çıktı. Yasa yapılan eleştirileri Platform Başkanı Orhan Duran ile konuştuk...

> Yeni Petrol Kanunu ile birlikte ne kadar yatırım gelir

Şu aşamada bir öngöründe bulunmak çok zor. Kanun nasıl yorumlanır, sondaj ve aramalarda daha fazla bir aktivite getirir mi, önümüzdeki dönemde uygulamaları göreceğiz. Kanuna göre, mevcut ruhsatlar süre sonuna kadar geçerliliğini koruyor. İsterse şu anda ruhsat sahipleri içeriğine göre bakanlığa başvurup ruhsatlarla ilgili yeni yatırım taahhüdünde bulunarak ruhsat sürelerini yeni kanuna adapte etme şansları var. Yine kanuna göre, bir yıl süre ile yeni ruhsat verilmeyecek. Ayrıca kanunla Türkiye kara ve deniz alanları olmak üzere iki alana ayrıldı. Dolayısıyla önümüzdeki süreci görmek lazım. Kanunla gerçek yatırımcının önü açılmış oluyor. Başından beri daha çok sondaj umuyoruz. Çünkü daha çok petrol ve doğalgaz keşfi sağlayabilirsek, Türkiye'nin petrol faturasını dolayısıyla cari açığını aşağıya çekmiş oluruz. Şu anda üretilen petrol günlük yaklaşık 45-47 bin varil. Ülkeye toplam katkısı ise yaklaşık 5-5,5 milyar dolar civarında. Bunu ikiye üçe katlayabilme imkanımız olursa, cari açığın aşağı çekilmesi noktasında önemli bir katkı sağlamış olur. Yabancılar gelecek petrolümüzü götürecek şeklindeki düşünceler gerçekçi değil.

yonu'ndan da yüzde 40 olarak geçti. Şöyle bir realite var ki bugüne kadar kurumlar vergisi, stopaj ve gelir vergisi çerçevesinde baktığımızda vergilerin toplamı zaten yüzde 37,5'u geçmiyor. Biz dışarıdan gelecek ya da içeride finansal gücü olan şirketler için cazibesi olsun diye yüzde 40 istedik ama, bu oran genel kurulda yüzde 55 olarak değiştirildi. Buna önemli bir itirazımız yok. Çünkü mevcut yasalara göre bir değişiklik getirmedi. Tek düşünülen nokta, birkaç yüz milyon varil mertebesinde çok önemli keşif yapan şirketlere ciddi kazanımlar getiriyor. Biz, bir petrol ülkesi değiliz. 'Türkiye'de petrol var mı?' sorusunun net cevabı var ama, ihtiyacı karşılamaktan çok uzak. Biz var olan petrol ve doğalgaz keşfedilsin istiyoruz. Özellikle de denizlerde beklentilerimiz karalara nazaran daha yüksek. Buralarda daha büyük keşifler yapılması umudunu taşıyoruz. Bu kanun da bir anlamda bazı cazibeler getiriyor. Gerçek yatırımcının önünü açan ve daha fazla sondaj durumunu yaratan bir kanun. Teşviklerle birlikte değerlendirdiğimizde bizim beklentimiz daha fazla yatırımcının daha fazla kuyu açması, daha fazla petrol ve doğalgaz keşfi yapılması. Kanunun ge-

tirdiği önemli bir değişiklik eskiden devlet hissesinin ödenme usulü...Bu eskiden kuyu başı fiyatına göre yapılıyordu. Bugün ise o günkü petrol fiyatı üzerinden ödenecek. Doğalgaz üreten şirketler de doğalgazı sattıkları gündeki doğalgaz toptan satış fiyatı neyse, onun üzerinden satma olanağına kavuşuyor. Kanunda değişmeyen başka bir olay devlet hissesi: 1/8 ya da yüzde 12,5 devlet hissesi aynen korunmuş durumda. İhtiyaç halinde üretilen petrolün belli bir yüzdesinin ya da tamamının ülkede kullanılması gerektiği noktasında net ifadeler var.

> Kanun TPAO özelleştirmesinin önünü açıyor mu?

Evet bu konuda genel bir kanaat var. Oysa bu Türk Petrol Kanunu, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Kanunu değil. Bu kanunda "TPAO devlet adına petrol arar" maddesi yok. Peki bu madde eski kanunda niye vardı? 1954'te Petrol Kanunu çıkmadan önce Türkiye'de petrolü MTA arıyordu. Petrol Kanunu çıktı, hemen arkasından Türkiye Petrolleri'nin kuruluş yasası çıktı. O kanunda MTA yerine TPAO devlet adına petrol arar, mantığı yerleştirildi. O yıllarda Türkiye'ye onlarca şir-

ket geldi. Bunlar arasında ciddi iş yapanlar da oldu, Shell ve Mobil gibi. Daha sonra Ortadoğu'daki gibi burada petrol yok diye hepsi ülkeyi terk etti, Afrika ve Ortadoğu'ya gittiler. Yeni Kanun'da ikinci tartışılan mesele milli menfaatler meselesi. Bu kanunda amaç kısmında çok net olarak milli menfaatler tanımını konmuş durumda.

> TPAO, THY modeli ile mi özelleştirilecek?

TPAO tam bir KİT. Dünyada böyle bir sistem ancak İran gibi kapalı ekonomilerde var. THY'de nasıl belli bir kısım kamu kontrolünde, bir kısım ise borsada işlem görüyor ve hızlı karar alma, verimlilik, dinamizm ve esneklik getiriyorsa, TPAO'da benzer bir model uygulanabilir diyoruz. Yani hisselerinin çoğunluk kısmı kamuda kalmak üzere kalan kısmı borsaya açılabilir ve borsada işlem görebilir. Bu, TPAO'yu hem KİT konumundan çıkaracak, hem de özerk yönetim olarak etkin bir konum kazandıracaktır. Böyle bir yapı Türkiye Petrollerine güç kazandırır.

> Meclis'te son dakikada yapılan bir değişiklik ile işletme ruhsat süresi dolan sahalar için önce TPAO'ya sorulması, TPAO'nun istemesi halinde ihaleye çıkılması şeklinde bir düzenleme yapılarak TPAO'nun ayrıcalığı korundu. Bu konuda düşünceleriniz nedir?

Bu çok işletme sahasını kapsamaz. Kanunda işletme ruhsatları önceki kanunda olduğu gibi 20+10+10 yıl olarak yer alıyor. PETFORM olarak biz, 40 yıl tamamlandığında saha TPAO'ya aitse üretmeye devam etsin ancak yerli veya yabancı bir şirkete aitse 40 yılın sonunda ihale açılın ve kim daha iyi teklif verirse ona verilsin düşüncesini önermiştik. Genel Kurul'da bu durum verilen önerge sonrasında eski haliyle kanunlaşmış oldu.

> İlkicil mevzuatta beklentiniz nelerdir? Kanunun nasıl uygulanacağı konusunda yönetmelikler çok önemli. Zaten Kanunun yarı maddesinde yönetmeliklere referans verildi. Dolayısıyla yönetmeliklerle ilgili çalışmanın kanunun yapılmasını izleyen 6 ay içerisinde hazırlanması gerekiyor. Bakanlık ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (PİGM) nezdinde hazırlıklar yapıyor.

> Yenilenebilir enerjiye ilginiz nedir? PETFORM üyelerinin bu alanda yatırımları var mı? Türkiye'de yenilenebilir enerji kaynaklarının devreye alınmasını ve nükleer santral yapılmasını destekliyoruz 4-5 bin MW'lık güçler gerekli. Hidroelektrik dahil olmak üzere yenilenebilir enerjide yüzde 30 gibi bir hedef var ama, rüzgarda, jeotermalde ve güneşte çok fazla oranlarda değil. Bu projelerde hızla desteklenmeli ve bütün kaynaklar kullanılmalı. Jeotermal ve rüzgar enerjisine yatırım yapan üyelerimiz var.

> Özel sektörün önündeki ithalat sınırlaması kaldırılmalı

Doğalgaz Piyasası Kanunu'nun revizyonu için görüşlerimizi sunduk. Bakanlar Kurulu'na gitmesini bekliyorduk ama bir gecikme oldu. Yakından takip ediyoruz. Kanunda yer almasını istediğiniz başlıklardan en önemlisi, özel sektörün önündeki ithalat sınırlamasının kaldırılması. İkincisi, BOTAS'ta iletim ve ticaret öncelikle ayrıştırılmalı, ayrı bir tüzel yapı altında yapılandırılmalı. Türkiye'de bir network var, doğalgaz tüketim projeksiyonları var, buna göre bir teknik altyapı ve bunun elektronik kısmı var. Bizim Scada ve Elektronik Bülten Tablosu (EBT) dediğimiz bu konular güncel teknoloji içerecek şekilde zamanında devreye alınmalı. BOTAS'ın bu konudaki projesi şu anda sürüyor ve beklentimiz sektörün beklentilerini karşılayacak şekilde realize olması. Network ve kompresör projeleri; yıllık tüketim öngörülerine göre zamanında tamamlanmalı ve devreye alınmalıdır.

Dördüncü başlık olarak, Elektrik Piyasası Kanunu çıktı. Enerji borsasına ilişkin bir çalışma var. Bu noktada EPIAŞ'ın kuruluş yapısı önemli. Özel sektör oyuncularını bu yapının içinde olmak istiyoruz. Türkiye'de gerçek anlamda elektrik, doğalgaz ve petrolün bulunduğu, manipülasyona yol vermeyen bir Enerji Borsası'nın oluşumunu destekliyoruz. Türkiye'de şu anda Batı Hattı'ndaki 6 milyar metreküp doğalgaz ithalatını özel sektör aldı ve şu anda 10 milyar metreküp özel sektörde. Bu da gelen doğalgazın yüzde 25'i civarında. Burada rekabetçi bir yapı olmasını istiyoruz. Beşinci başlık ise, gerçek anlamda fiyat mekanizması işlemeli. Sübvansiyonlardan kaçınılmalı. Son olarak, revize Doğalgaz Piyasası Kanunu'nun sektörün beklentilerini karşılayacak şekilde hazırlanarak kısa sürede Bakanlar Kurulu'na ve sonrasında TBMM'ye sunulması 2013'de yasalmasını istiyoruz.

> Irak'ta neler yaşanıyor

Irak bizim için önemli. Irak, önümüzdeki 10-15 yıl içinde en önemli oyuncu olacak. Irak'ın 8-10 milyon varillere çıkması için 400-500 milyar dolar yatırım yapması gerekiyor. Petrol Kanunu olmayan bir ülkeye yatırımcı giderken ayak sürür. Irak, öncelikle Petrol Kanunu'nu çıkarmak zorunda. O zaman çok daha büyük yatırımcıyı çeker. Şu anda özel şirketler Irak'ta, Kuzey Irak'ta yatırım yapıyor. Irak belki 10 yıl sonra Ortadoğu'da Suudi Arabistan'dan sonra veya onu geçebilecek, günlük petrol üretim kapasitesine ulaşacak. Dolayısıyla orada çok daha fazla olmalıyız. Bu anlamda Irak'la ilgili projeler desteklenmeli, Doğu Akdeniz'deki olaylar yakından takip edilmeli. 'suyun başı' dediğimiz petrol ve doğalgaz neredeyse, Türk kamu ve özel şirketlerinin oralarda yatırımcı olarak bulunması gerekiyor. Bunun örnekleri var. Ceyhan'ın bir Rotterdam olma şansı var. Bakanlık bu konularda son derece pozitif görünüyor ve yakından takip ediyor.